

A D V A א ד ו ה
C E N T E R ר

INFORMATION ON EQUALITY AND SOCIAL JUSTICE IN ISRAEL
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל
مركز «أدفا» - معلومات حول المساواة والعدالة الاجتماعية في إسرائيل

ההשלכות החברתיות של

המדיניות התקציבית:

מבט על הצעת התקציב

לשנת 2004

ד"ר שלמה סבירסקי

אלון אטקין

מרכז אדוה, ת.ד. 36529, תל-אביב 61364, טל. 03-5608871, פקס. 03-5602205

Adva Center, POB 36529, Tel Aviv 61364, Tel. 03-5608871, Fax. 03-5602205

e-mail: advainfo@bezeqint.net web site: <http://www.adva.org>

מבוא

הנתונים התקציביים המוצגים כאן עבור השנים שעד 2002 ועד בכלל, הם נתוני ביצוע של תקציבי משרדים, שנלקחו מן הדו"חות השנתיים של החשב הכללי במשרד האוצר ומספרי "עיקרי התקציב".

הנתון עבור 2003 לקוח מהצעת התקציב שאושרה בכנסת בדצמבר 2002. כידוע, ביוני 2003 נערכו קיצוצים נרחבים; הללו לא מתבטאים במצגת זו, שכן היקפם המדויק יודע רק כאשר יתפרסם הדו"ח השנתי של החשב הכללי עבור 2003.

הנתונים עבור 2004 לקוחים מהצעת התקציב המונחת עתה על שולחן הכנסת.

כל הנתונים במצגת מהוונים למחירי 2002 על בסיס מדד המחירים לצרכן.

הנתונים לגבי 2004 מבוססים על תחזית האינפלציה של 2%.

כל הנתונים הם של תקציבי נטו (ללא הוצאה מותנית בהכנסה), אלא אם כן צויין אחרת.

הצעת התקציב ל-2004:

**שלב נוסף בסדרה של קיצוצים
תקציביים ושינויים מבניים, שבהם
פתחה הממשלה בספטמבר 2001.**

שישה קיצוצים בתוך שנתיים

מועד הקיצוץ	הקיצוץ, במיליארדים
2001 ספטמבר	לא הוגדר
דצמבר	6.5
2002 יוני	13.0
ספטמבר	8.7
2003 יוני	9.0
ספטמבר	10.0

האיש השמן ממשיך להשמין

- למרות הרצון המוצהר של הממשלה לקצץ במנגנון המדינה ולהפנות עובדים למגזר העסקי, הצעת התקציב לשנת 2004 דווקא מגדילה את "שיא כוח אדם" – מספר המשרות שהממשלה רשאית למלא בשנה הבאה – מ-56,543 ב-2003 ל-57,311 ב-2004. דהיינו, גידול של כ-770 משרות.

האיש השמן ממשיך להשמין

2004	2003	2002	2001	
57,312	56,543	55,074	55,080	שיא כוח אדם בשירות המדינה

השומן הוא בביטחון ולא בחברה

- העניין בנתונים הנ"ל נובע לא רק מכך שהם נוגדים את הצהרות הממשלה, אלא מכך שהם מייצגים שינוי בסדרי העדיפויות הלאומיים, כתוצאה מהיעדר פתרון מדיני לסכסוך הישראלי-פלסטיני.
- הגידול המשמעותי ביותר ב"שיא כוח אדם" נרשם במשרד לביטחון פנים – 540 משרות נוספות, ובסעיף "רזרבות" (שבו מצויים, לפי דיווחים בתקשורת, תקציבי המוסד והשב"כ) – 626 משרות נוספות.
- לעומת זאת, בשירותי חברה נרשמה ירידה של 545 משרות (כמחצית מזה במשרד הבריאות לבדו).
- נתונים אלה תואמים נתונים תקציביים אחרים, המצביעים על כך שבשנתיים האחרונות, ההוצאה הממשלתית על שירותי חברה קטנה, בעוד שההוצאה על ביטחון גדלה.

השומן הוא בביטחון ולא בחברה

סעיפים נבחרים

השינוי ב-2004	
623.5	ממשל ומינהל
540	מזה: המשרד לבטחון פנים
626	רזרבות
-543.5	שירותי חברה
-48	מזה: משרד החינוך והתרבות
-239	משרד הבריאות

תקציב פחות שקוף מבעבר

- ספרי התקציב מעולם לא היו בהירים ונהירים לכל. השנה, כך דומה, התקציב שקוף אף פחות מבעבר, כאשר סכומים שונים מוצגים תחת כותרות המכסות יותר משהן מגלות.

תקציב פחות שקוף מבעבר

דוגמאות:

- סעיף "הוצאות שונות": כחצי מיליארד ₪ ב-2003, למעלה ממיליארד ₪ ב-2004
- סעיף "הוצאות פיתוח שונות": כ-1.5 מיליארד ₪ ב-2003, כ-3 מיליארד ₪ ב-2004
- סעיף חדש במשרד התחבורה – "השקעות שונות": 190 מיליון ₪
- המשרד לאיכות הסביבה – "פרוייקטים מקצועיים"

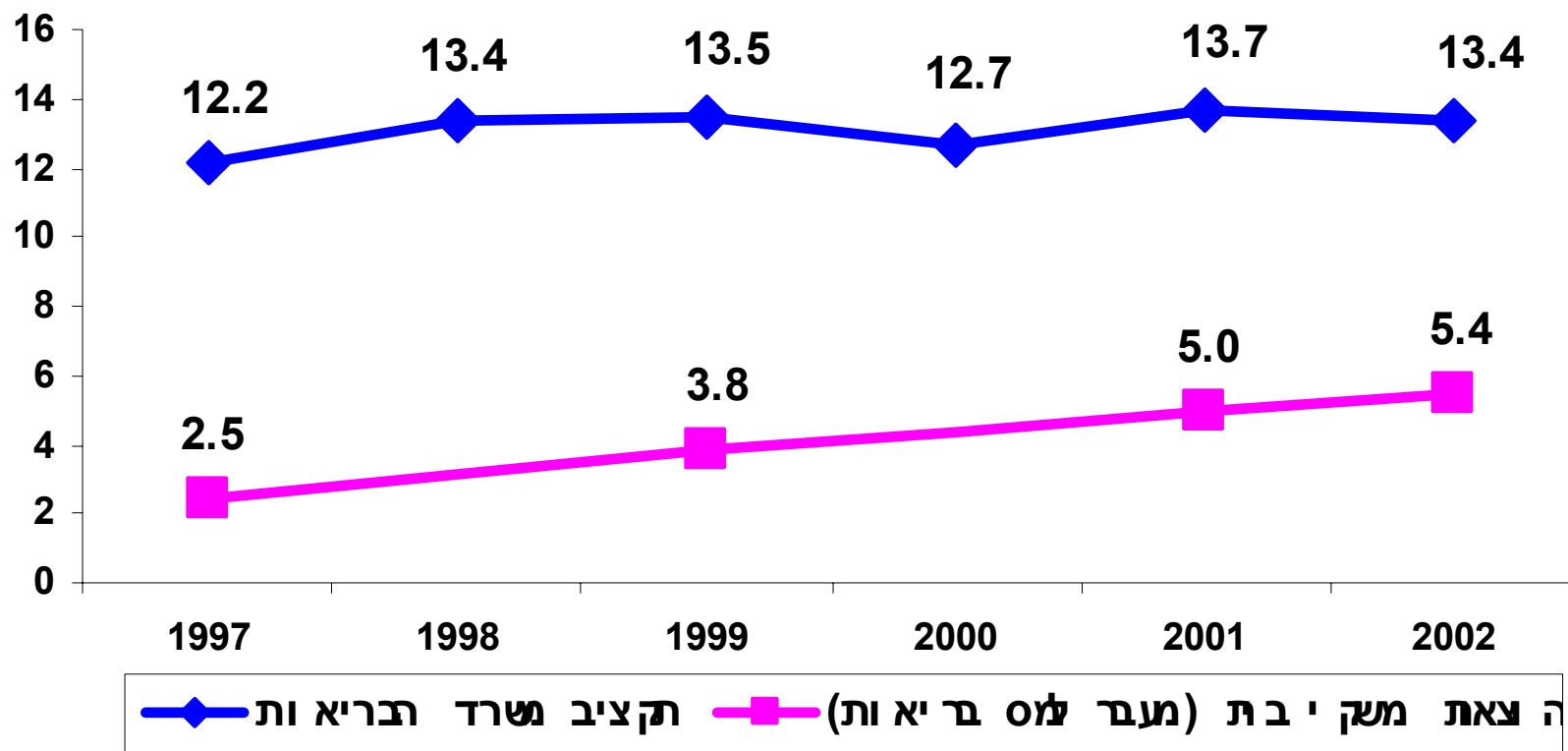
השירותים החברתיים

תקציב משרד הבריאות

- תקציב משרד הבריאות ב-2002 היה זהה לזה של 1998. בתנאים רגילים, אמור התקציב לגדול, בהתאם לגידול באוכלוסייה והזדקנותה ולפיתוח טכנולוגיות רפואיות.
- הקפאת תקציב הבריאות פירושה שאין די כסף כדי להגדיל את מימון סל שירותי הבריאות. הדבר בא לידי ביטוי בלוח המראה כי מימון סל הבריאות לנפש ירד ב-7 השנים שבין 1997 ל-2003.
- התוצאה - קופות החולים, שחלק מן המימון שלהן מגיע מתקציב משרד הבריאות, גובות יותר כסף מחולים ומוכרות ביטוחים משלימים, ובמקביל, חברות ביטוח מוכרות אף הן ביטוחי בריאות פרטיים.
- ב-2002 שילמו ישראלים סך של 5.4 מיליארד ₪ לקופות החולים (עבור תרופות, ההשתתפויות בשירותים וביטוחים נוספים) ולחברות ביטוח (עבור ביטוח בריאות פרטי). סביר להניח כי ב-2004, הסכום יהיה גבוה יותר.
- ב-1997 עמד הסכום המקביל על 2.5 מיליארד ₪.

השלכות השחיקה של תקציב הבריאות – גידול בהוצאות משקי בית לקופות חולים (מעבר למס בריאות) ולחברות ביטוח

מיליארדי ₪, מחירי 2002

עלות סל הבריאות לנפש מתוקנת

ש"ח, מחירי 2002

עלות	שנה
3,128	1997
3,133	1998
3,102	1999
3,077	2000
3,092	2001
3,063	2002
3,051	2003

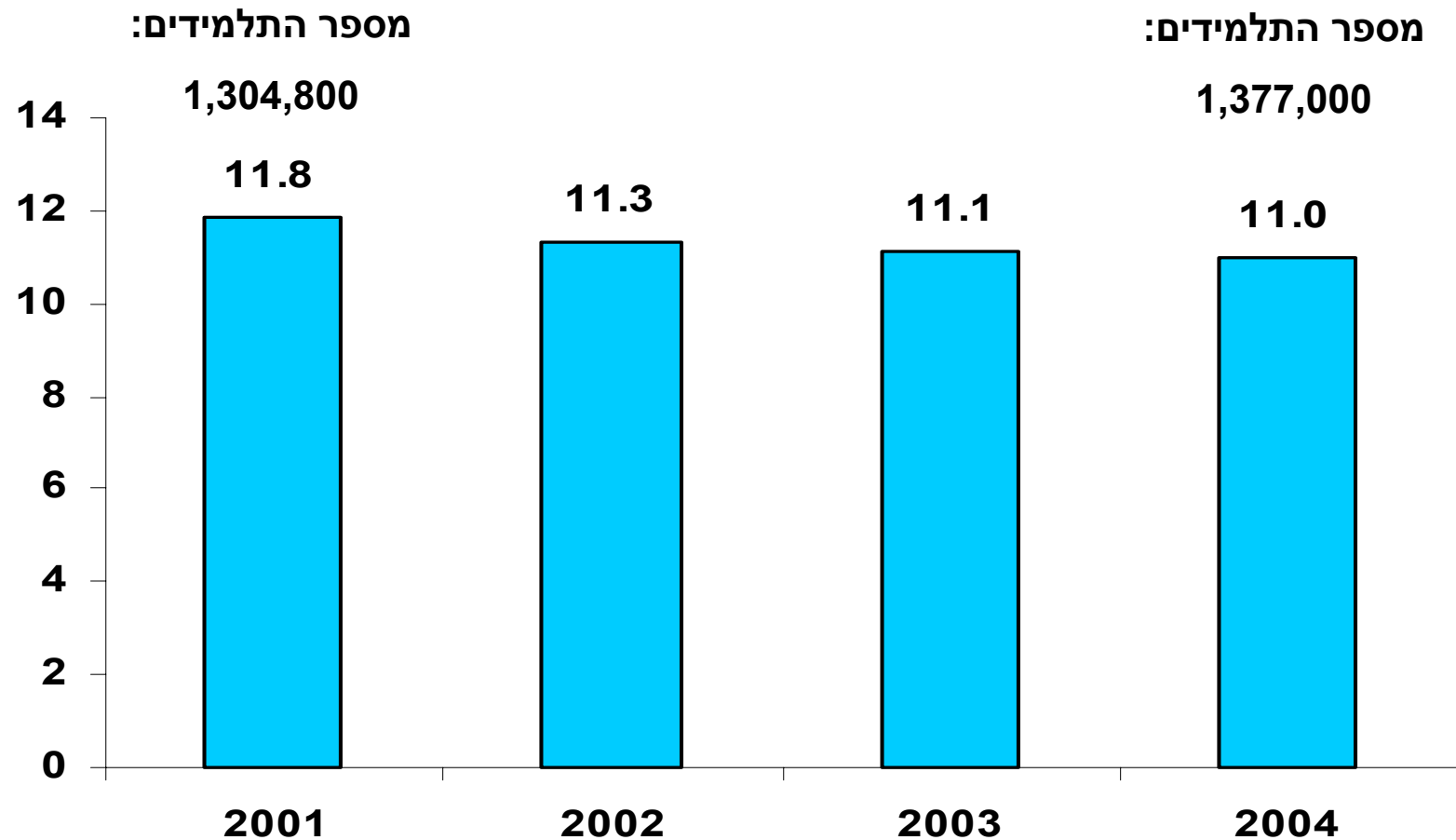
משרד החינוך

תקציב שעות תקן

- בחינוך, הביטוי העיקרי של הקיצוצים התקציביים הוא בשחיקת תקציב שעות התקן, הלא הוא התקציב המממן את שעות ההוראה בבתי הספר.
- בין 2001 ו-2004, בעוד שמספר התלמידים גדל, תקציב שעות ההוראה קטן.
- נציין שוב כי הנתונים עבור 2001 ו-2002 הם נתוני ביצוע, בעוד שהנתונים עבור 2003 ו-2004 לקוחים מן התקציב כפי שאושר בכנסת; סביר להניח כי נתוני הביצוע בפועל יהיו נמוכים יותר.

משרד החינוך – תקציב שעות תקן

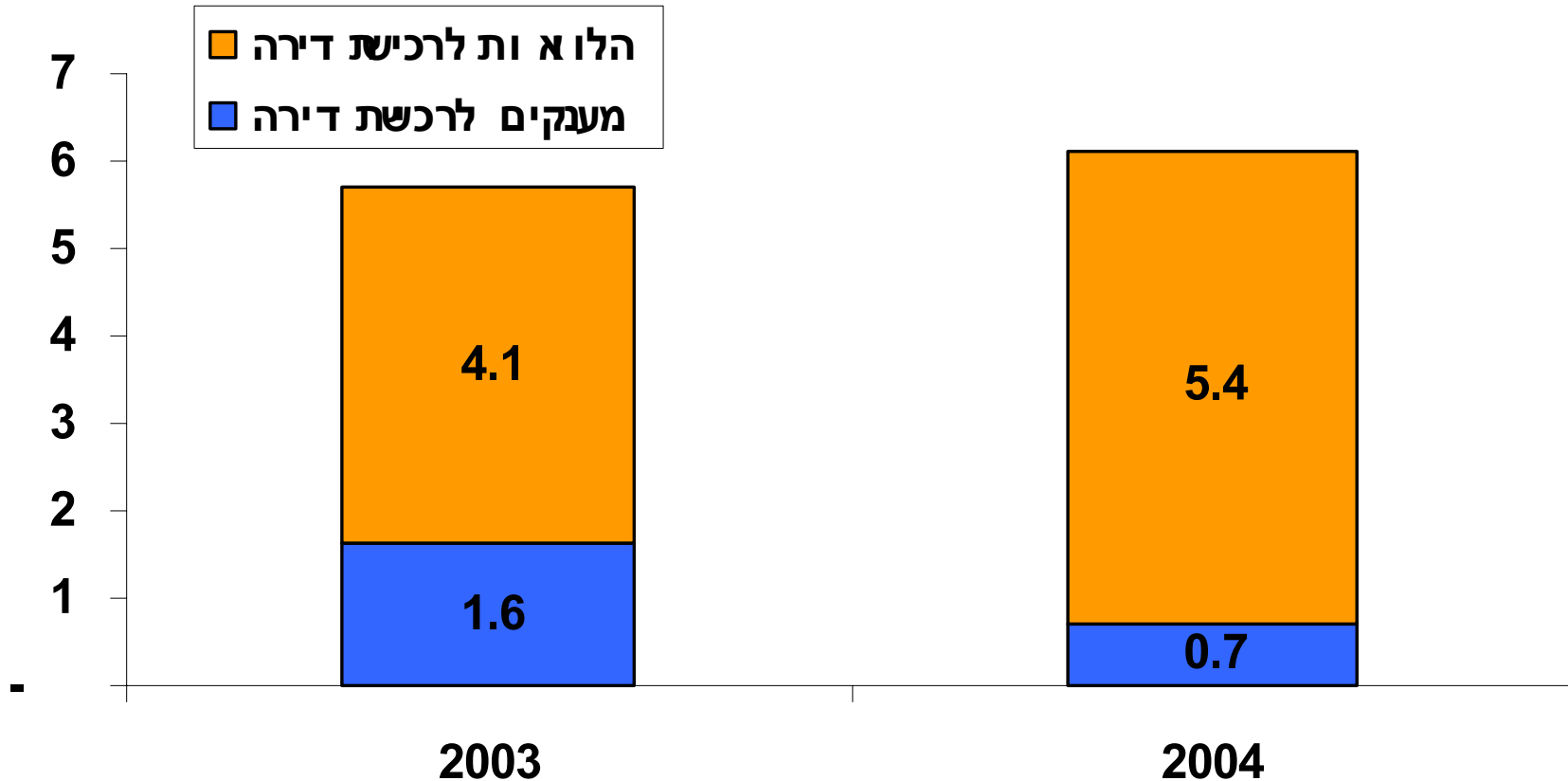
מיליארדי ₪, מחירי 2002

שחיקת הסיוע בדיור

- הסיוע שמשרד הבינוי והשיכון הושיט בעבר לצורך רכישת דירה מצטמק.
- ראשית, תקציב המענקים ב-2004 – 700 מיליון ₪ - קטן מזה של 2003 – 1.6 מיליארד ₪.
- במקום זאת הוגדל תקציב ההלוואות. הדבר יפגע במשפחות שעד כה יכלו להגיע לדירה רק הודות לכך שחלק מן הסיוע שהושט להם היה בצורת מענקים.
- המענקים הומרו בהלוואות. אלא שהנסיון של שנים קודמות מעלה, כי תקציב ההלוואות הוא בגדר "נתון ראווה" שבפועל אינו מוצא במלואו: רבים אינם מממשים את זכאותם להלוואות, מכיוון שחסרים להם המשאבים הנוספים הדרושים לרכישת דירה. שיעור המימוש גם תלוי במצב המשק: כאשר יש צמיחה, יש גם גידול ברכישת דירות.

שחיקת הסיוע בדיור: יותר הלוואות פחות מענקים מיליארדי ש"ח, מחירי 2002

שיעור ביצוע הלוואות לרכישת דירה

מיליארדי ₪, מחירי 2002

2002	2001	2000	
3.90	3.92	4.64	תקציב
2.81	3.31	3.14	ביצוע
72%	85%	68%	שיעור

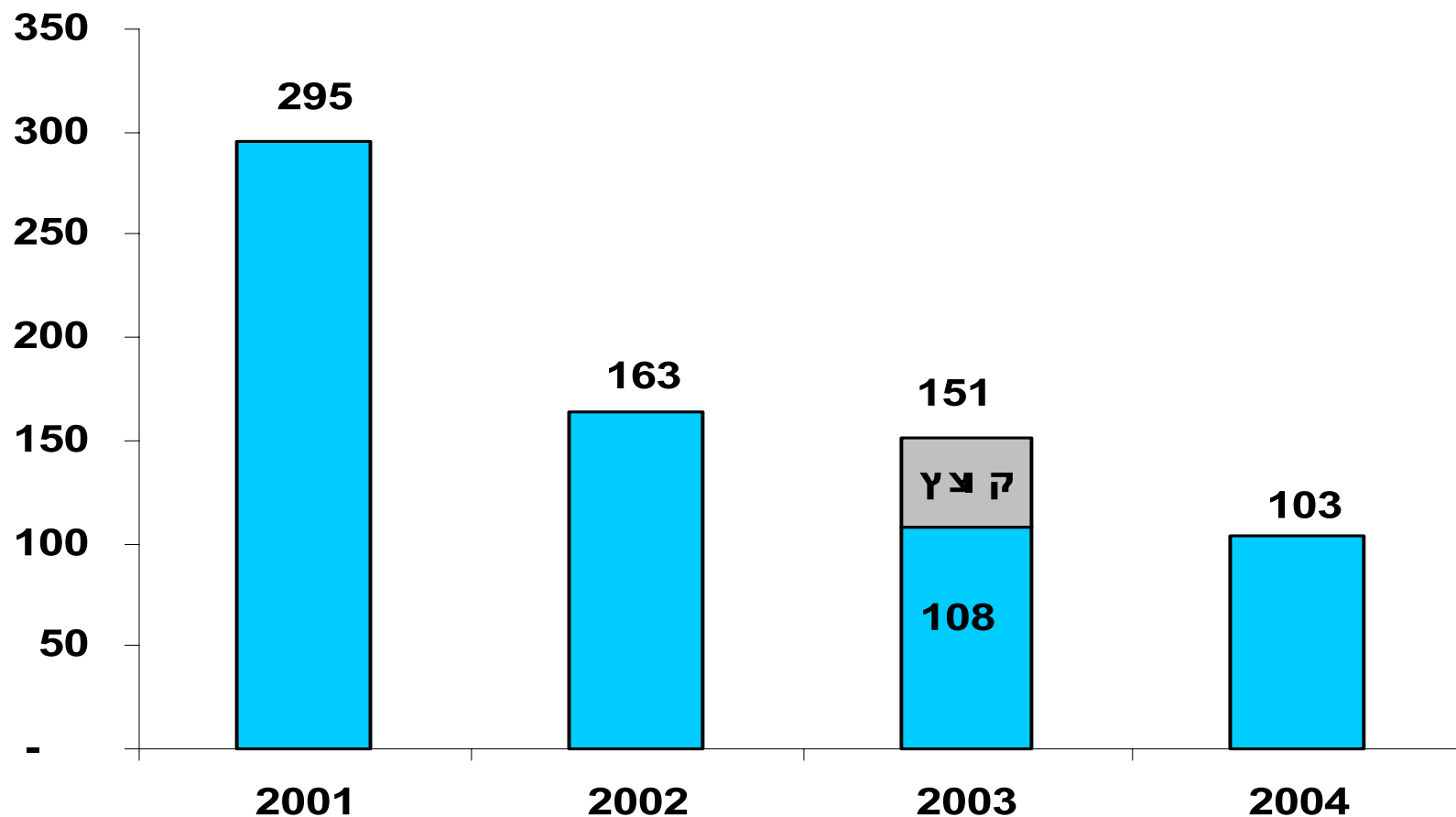
"שילכו לעבוד"

- הממשלה קוראת בכל הזדמנות "לצאת לעבוד". אבל תקציב ההכשרה המקצועית למבוגרים, שבמשרד העבודה, קוצץ מאוד. כך נפגעת האפשרות שאנשים יוכלו לחזור לשוק העבודה עם כישורים חדשים.

"שילכו לעבוד" – אבל מקצצים את תקציב

ההכשרה המקצועית למבוגרים

מיליוני ₪. מחירי 2002

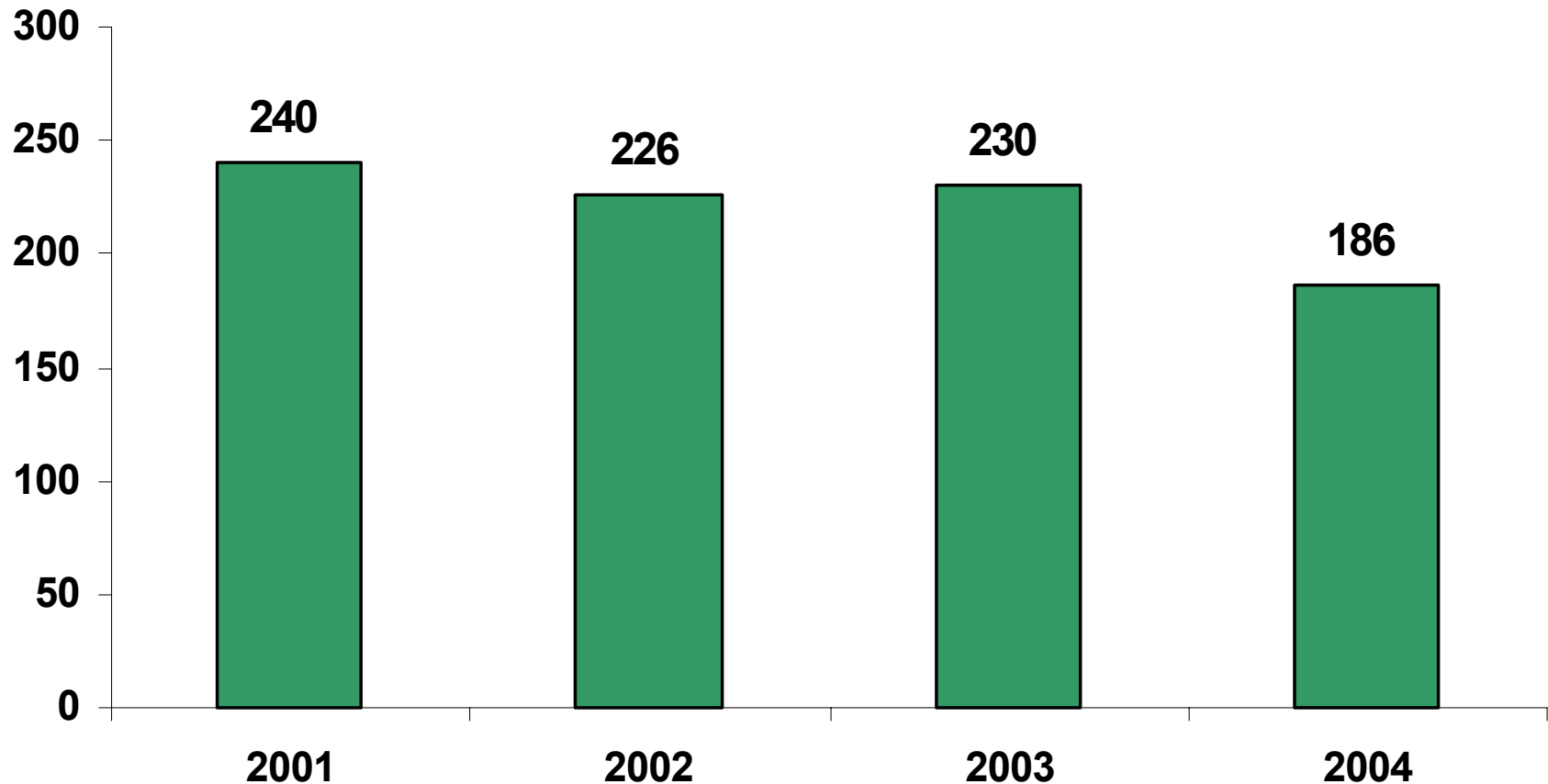

תקציב המשרד לאיכות הסביבה

- תקציב המשרד לאיכות הסביבה מעולם לא ענה על הצרכים הגדולים. במהלך השנים, היה תקציב זה נמוך באופן עקבי מעשירית האחוז מתקציב המדינה הכולל.
- הצעת התקציב לשנת 2004 מקצצת את תקציב המשרד בהיקף חסר תקדים.
- לפי ההצעה, תקציב המשרד (נטו) יעמוד על 189 מיליון ₪ - ירידה ריאלית של כ-19% בהשוואה לתקציב 2003.

תקציב המשרד לאיכות הסביבה

מיליוני ₪, מחירי 2002

המשרד לאיכות הסביבה: יהיו עובדים, אך הם לא יוכלו לפעול

- קיצוץ של 43% במניעת זיהום מים
- קיצוץ של 54% בניטור אוויר ארצי
- קיצוץ של 35% בטיפול בפסולת מוצקה
- קיצוץ של 84% בסקרים ומחקרים
- קיצוץ של 75% בחינוך והסברה
- קיצוץ של 55% בתקציב לצער בעלי חיים

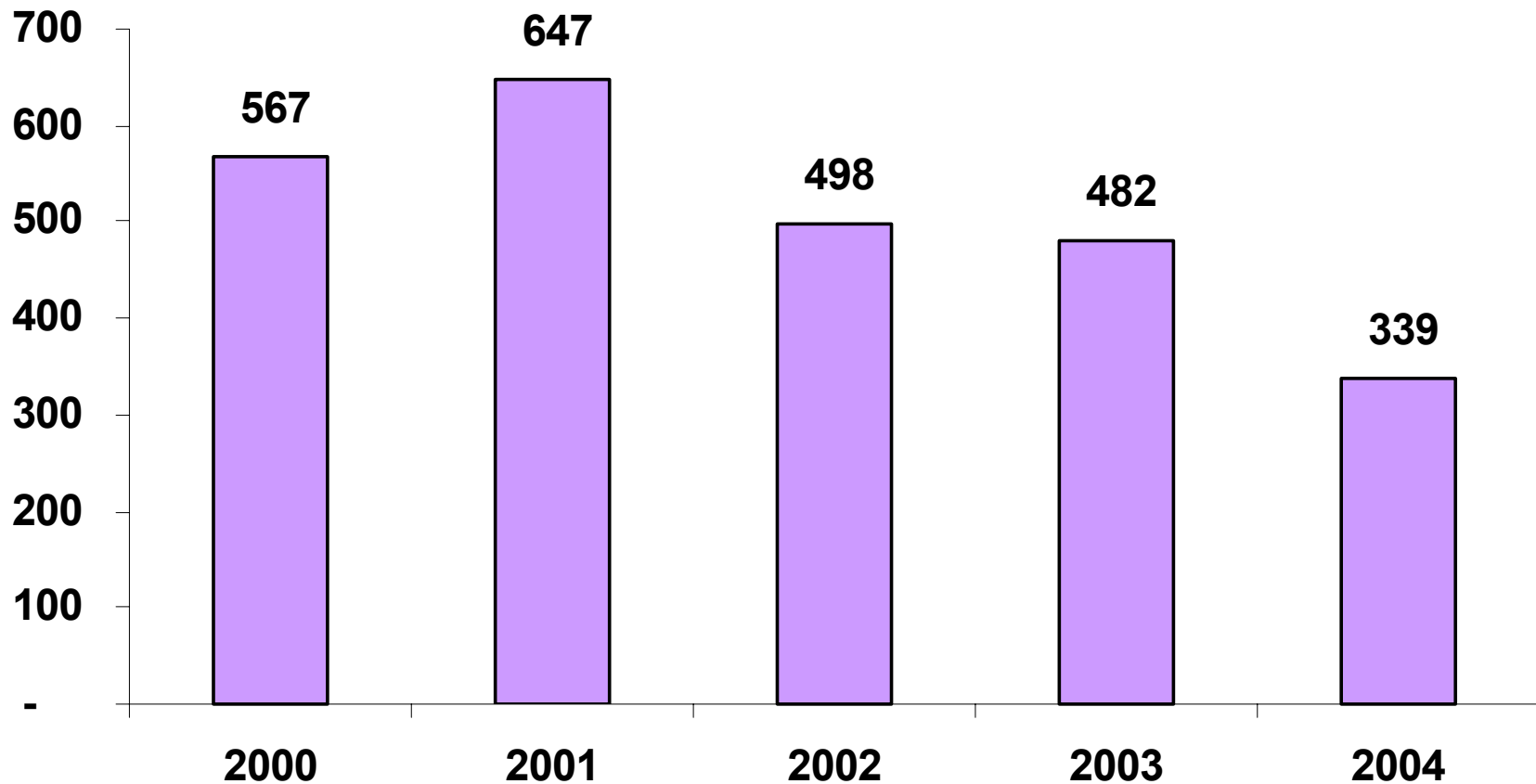
ועוד....

תקציב התרבות

- סדרת הקיצוצים התקציביים של השנתיים האחרונות הקטינה את תקציב התרבות בישראל במחצית.
- במרבית ארצות תבל, מוסדות התרבות ומפעלי התרבות ממומנים על ידי המדינה. כך הדבר גם בארצות בהן השתלטה האידיאולוגיה הניאו-ליברלית המנחה בתקופה זו גם את ממשלת ישראל.

תקציב התרבות

מיליוני ₪, מחירי 2002

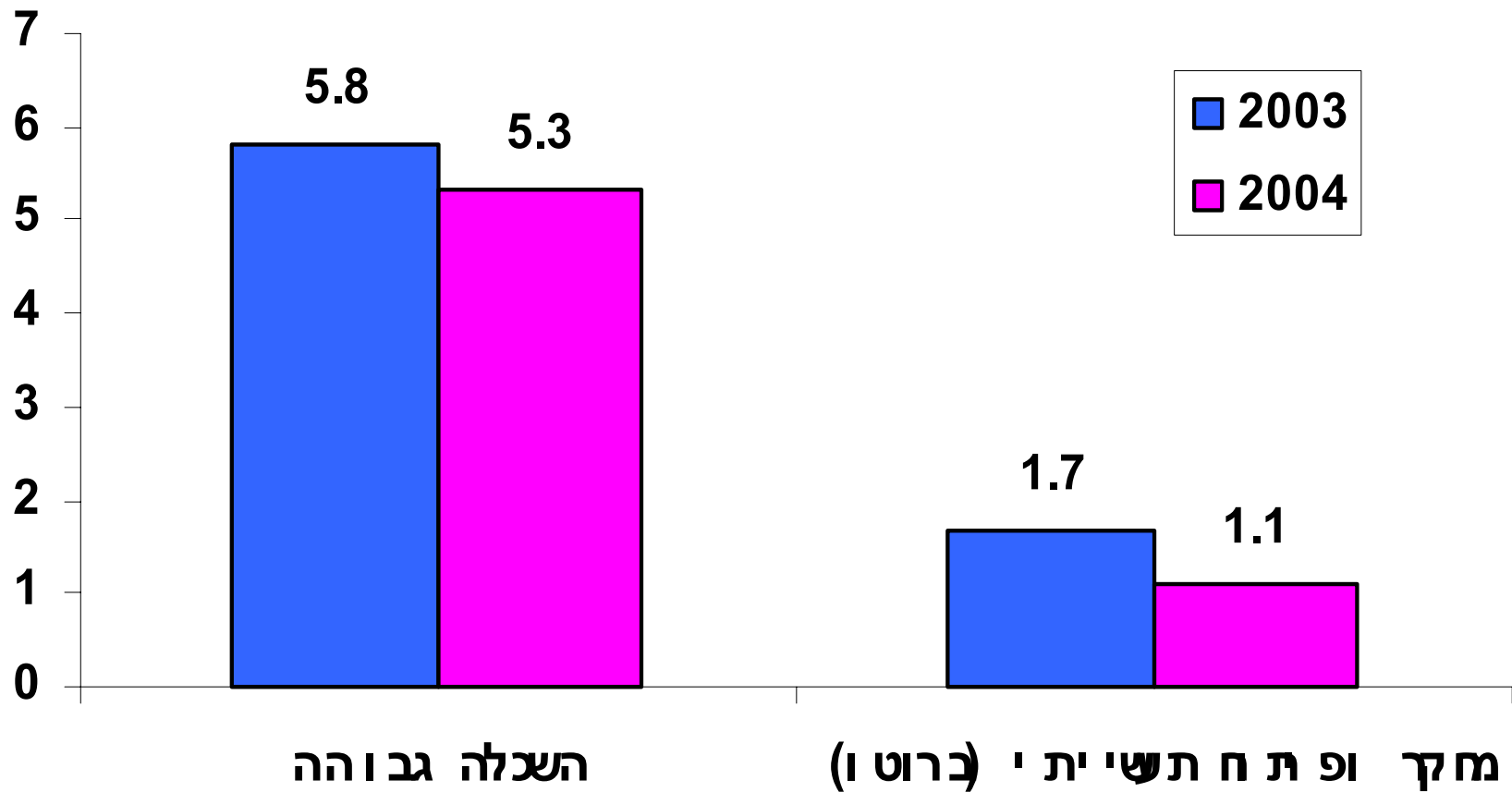

פחות להשכלה, פחות למחקר

- בשנתיים האחרונות נפגעו מאוד תקציבי ההשכלה הגבוהה והמחקר בישראל.
- על מנת להמחיש את גודל הפגיעה, אנו מציגים זה לצד זה את תקציב ההשכלה הגבוהה ואת התקציב לעידוד מחקר ופיתוח במשרד המסחר והתעשייה. שני התקציבים אמורים לקדם את המדע והטכנולוגיה בישראל. שניהם קוצצו באופן דרסטי בתקציב לשנת 2004. תקציב ההשכלה הגבוהה סבל מקיצוצים משמעותיים גם ב-2002 וב-2003.
- יש לציין כי תקציב המחקר והפיתוח התעשייתי מיועד, בין השאר, לעידוד הצמיחה ולייצור מקומות עבודה.

פחות להשכלה, פחות למחקר

מיליארדי ₪, מחירי 2002

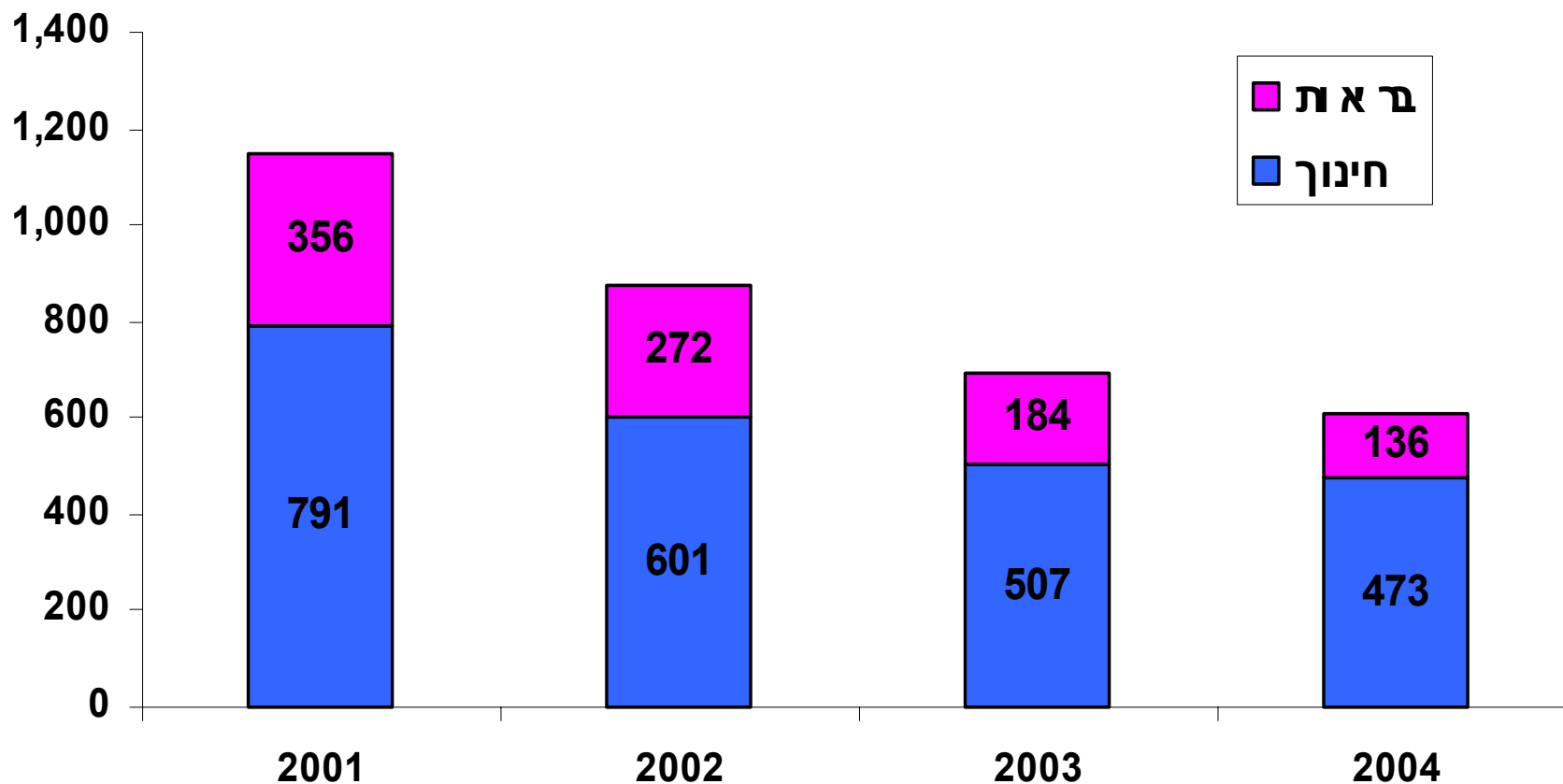

תקציב הפיתוח לחינוך ולבריאות

- במשרד החינוך ובמשרד הבריאות, תקציב הפיתוח משמש לבינוי ולחידוש מבנים.
- מאז 2001, קטן תקציב הפיתוח בשני משרדים אלה יחד בכמחצית.
- פירוש הדבר – שחיקה ובלאי מתמשך של התשתית הפיזית של מערכות החינוך והבריאות.

תקציב הפיתוח לחינוך ולבריאות

מיליוני ₪, מחירי 2002

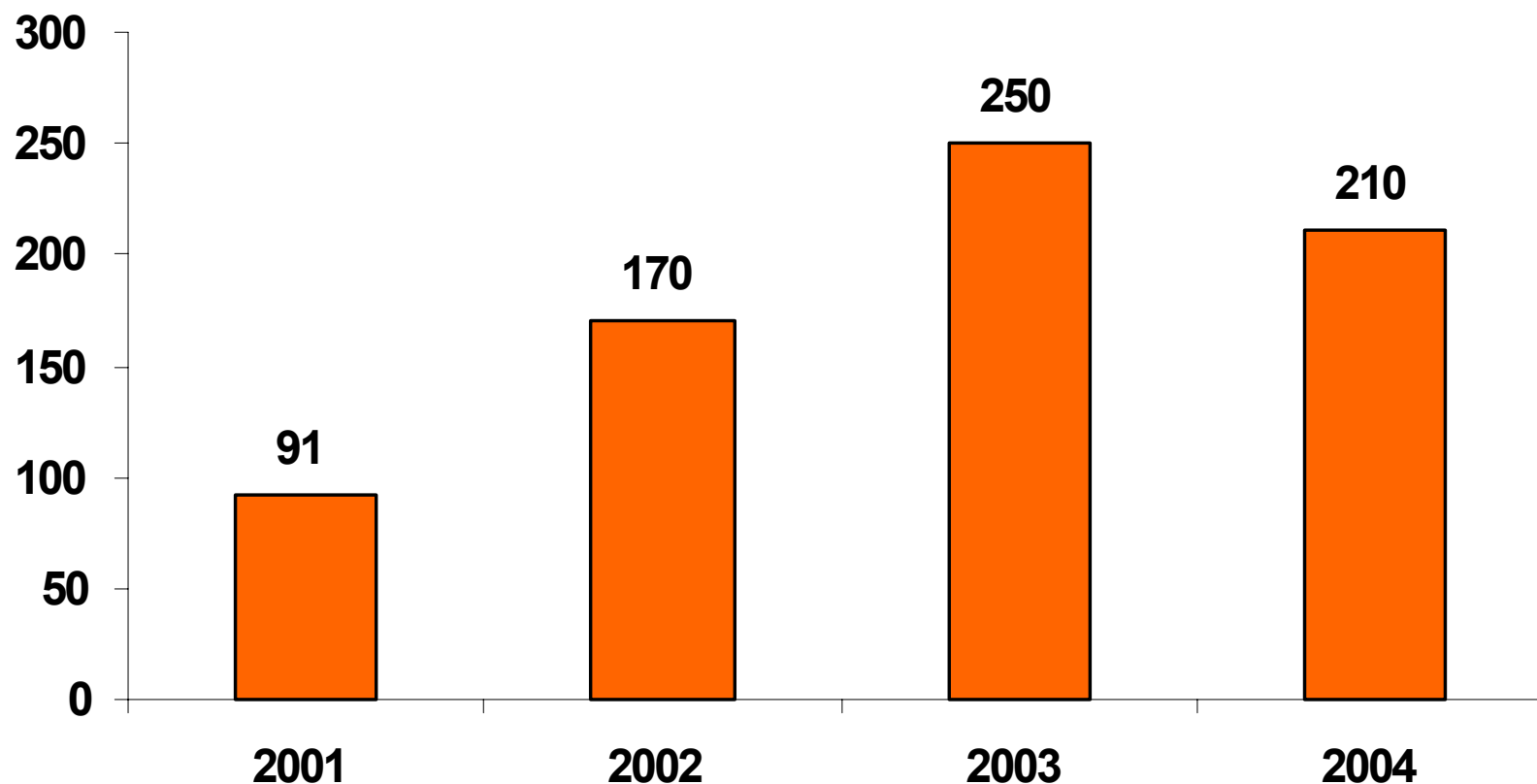
המימון הממשלתי של כביש חוצה ישראל

- בעוד שתשתיות החינוך והבריאות מתבלות, מוצאת ממשלת ישראל כסף רב למימון כביש חוצה ישראל (כביש 6).
- רבים וטובים סברו בעבר, וסבורים גם כיום, כי כביש זה אינו נחוץ, כי פגיעותיו מרובות וכי עדיף היה להשקיע במקום זאת בפיתוח התחבורה המסילתית בישראל.
- יתרה מזאת, הפיתוי שהציעה בזמנו הממשלה היה כי הכביש "לא ימומן מתקציב המדינה".
- הנתונים מציגים תמונה שונה.
- יצוין כי מאז 1995, ההוצאה התקציבית הכוללת על כביש 6 הגיעה ליותר מ-1.5 מיליארד ש"ח.

המימון הממשלתי של

כביש חוצה ישראל

מיליוני ₪, מחירי 2002

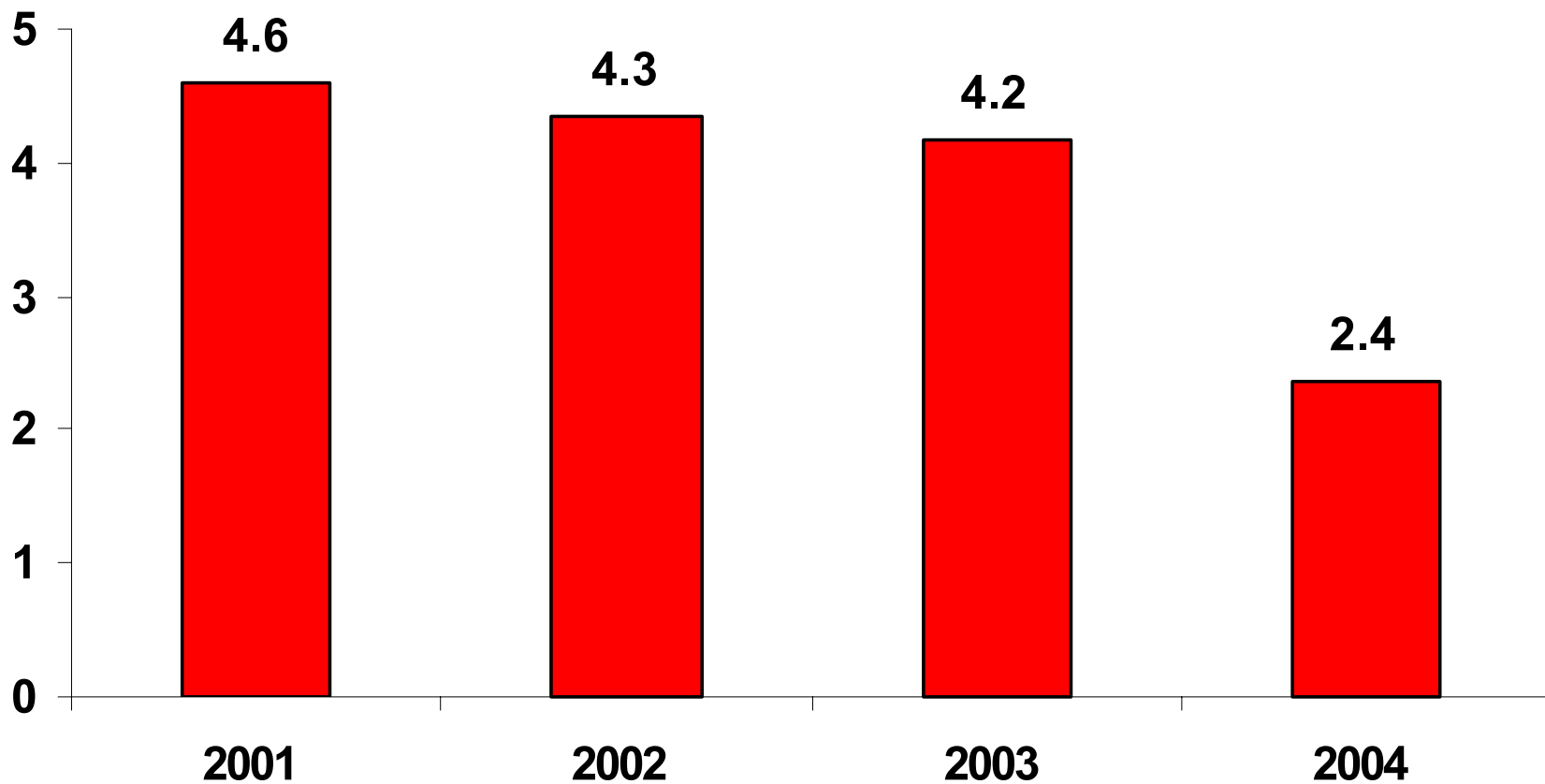

תקציב לרשויות מקומיות

- ב-2004, ההשתתפות הממשלתית בתקציבי הרשויות המקומיות תהיה קטנה מזו של 2003 ב-43%.
- הקיצוץ נעשה באיצטלא של מתן "אוטונומיה" לרשויות המקומיות, בנוסח: אלה ילדים גדולים – שיסתדרו לבד.
- אלא שמרבית הרשויות המקומיות בישראל אינן יכולות להסתדר לבד, בראש ובראשונה משום שתושביהן מעוטי משאבים ומשום שאין בהן תשתית עסקית העשויה לספק הכנסות מארנונה.
- הפגיעה ברשויות אלה תגביר עוד יותר את המגמה של פגיעה בחלשים, הניכרת בתחומי תקציב אחרים.

תקציב לרשויות מקומיות

מיליארדי ₪, מחירי 2002

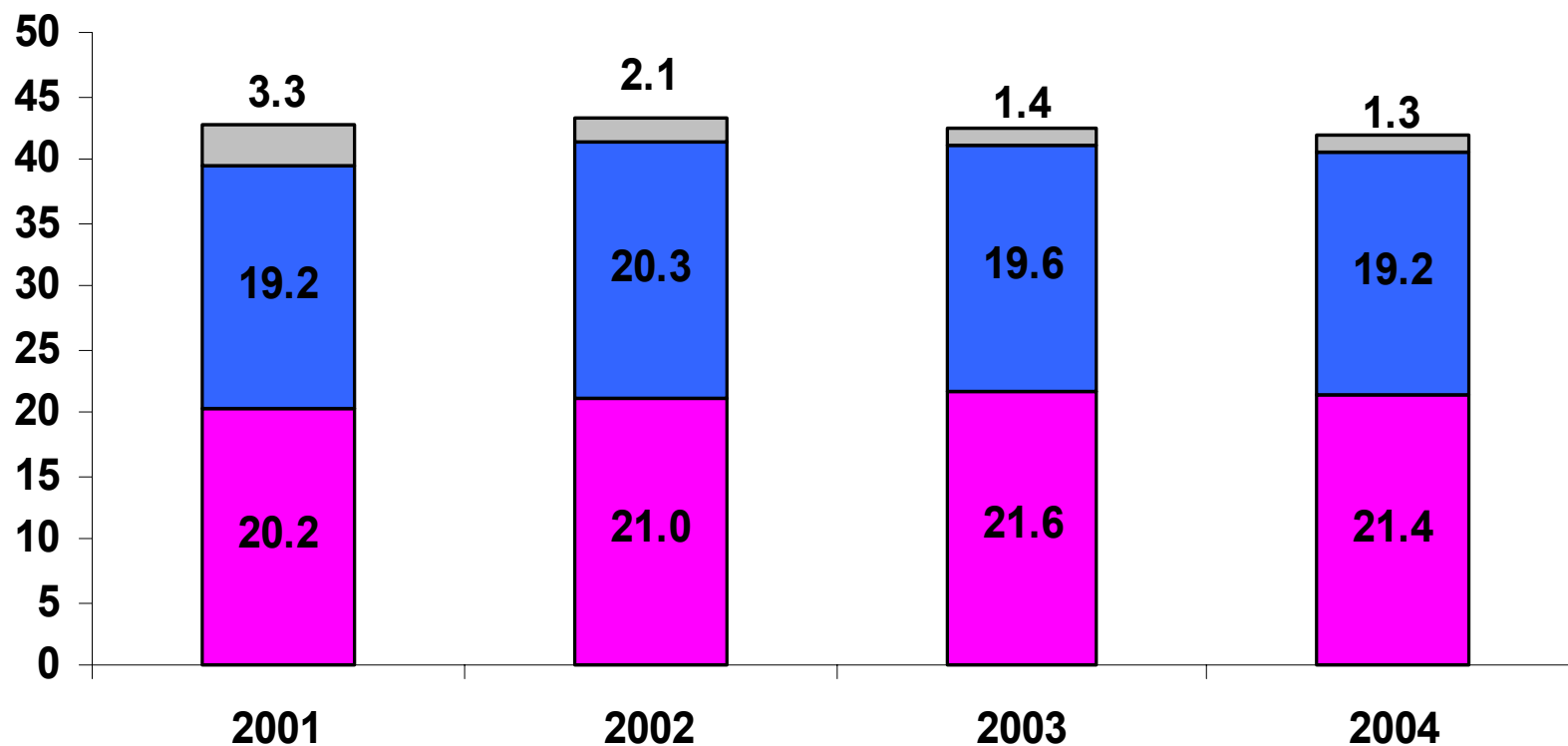
רשת הביטחון הסוציאלי

תקבולי המוסד לביטוח לאומי

- שרי האוצר אוהבים להציג את קצבאות המוסד לביטוח לאומי כאילו הן משולמות מקופת המדינה. מכאן הקובלנה שלהם כי "המדינה לא יכולה לעמוד בזה עוד".
- זה פשוט לא נכון. כמחצית מסכום הקבצאות המשולמות על ידי המוסד לביטוח לאומי מקורה בתשלומים של העובדים והעובדות (והמעסיקים).
- יתרה מזאת, בחלק שהאוצר משלם, מצוי סכום שהוא הטבה למעסיקים: דמי ביטוח שהאוצר משלם במקום המעסיקים, והקרויים "שיפוי מעסיקים".
- כאשר האוצר מחליט על קיצוץ בקצבאות, הוא מקצץ למעשה בעיקר בזכויות שהעובדים והעובדות רכשו (בסיוע המעסיקים) כביטוח לעת זקנה, מחלה, אבטלה או לידה.

מקורות תקבולי המוסד לביטוח לאומי

מיליארדי ₪, מחירי 2002

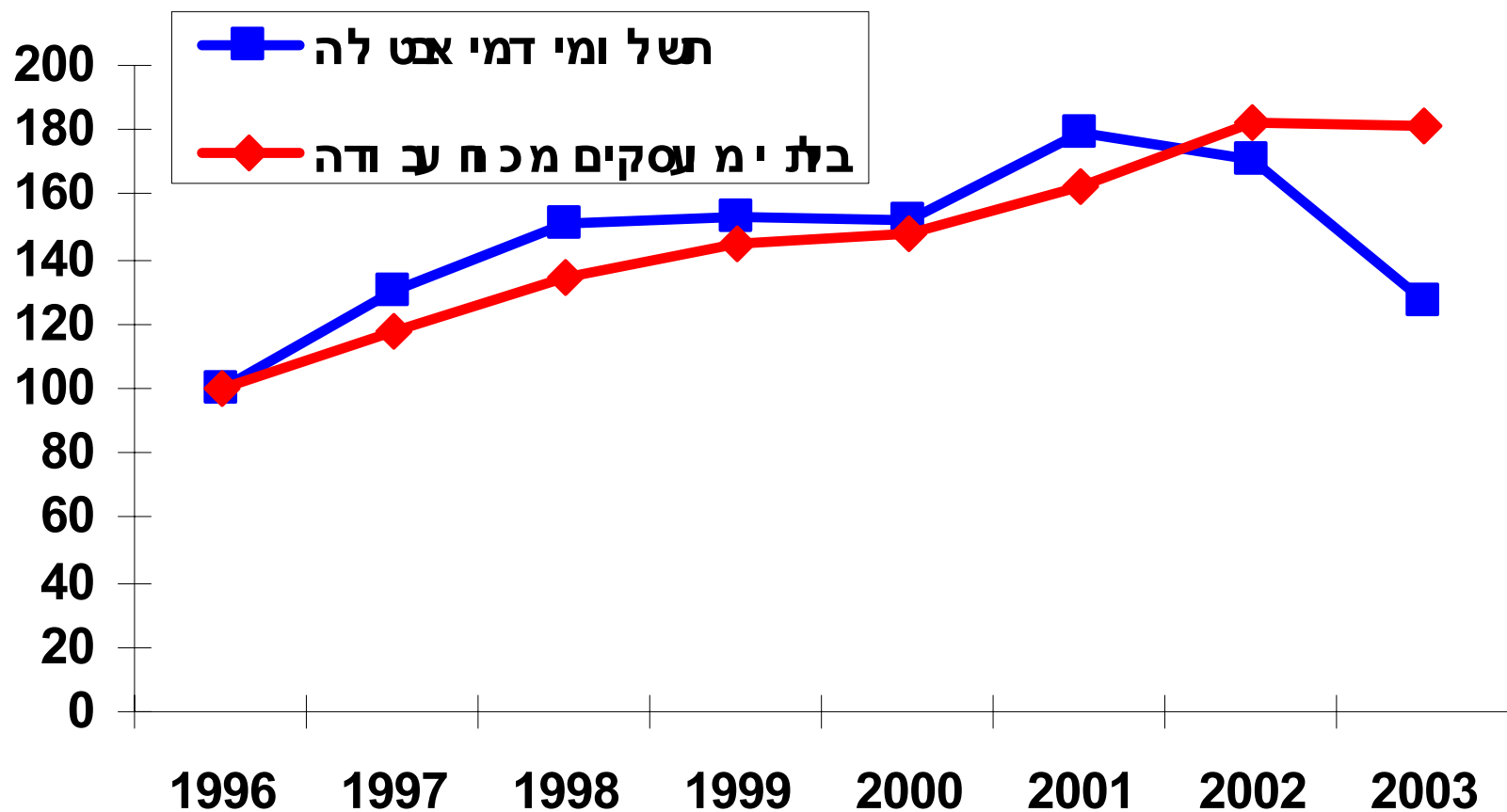
שיפוי מסיקים העברת ממשד האוצר גבייה מהצבור ומהמסכים

תשלומי דמי אבטלה ומספר בלתי מועסקים

- הקיצוצים הנרחבים שנעשו בשנתיים האחרונות ברשת הביטחון הסוציאלי יבואו לידי ביטוי גובר בשנים הקרובות.
- אך כבר עתה ניתן להבחין בתוצאות הראשונות. בעוד שמספר הבלתי מועסקים גדל, תשלומי דמי אבטלה באמצעות המוסד לביטוח לאומי קטנים.

תשלומי דמי אבטלה ומספר בלתי מועסקים

ממודד, 100=1996

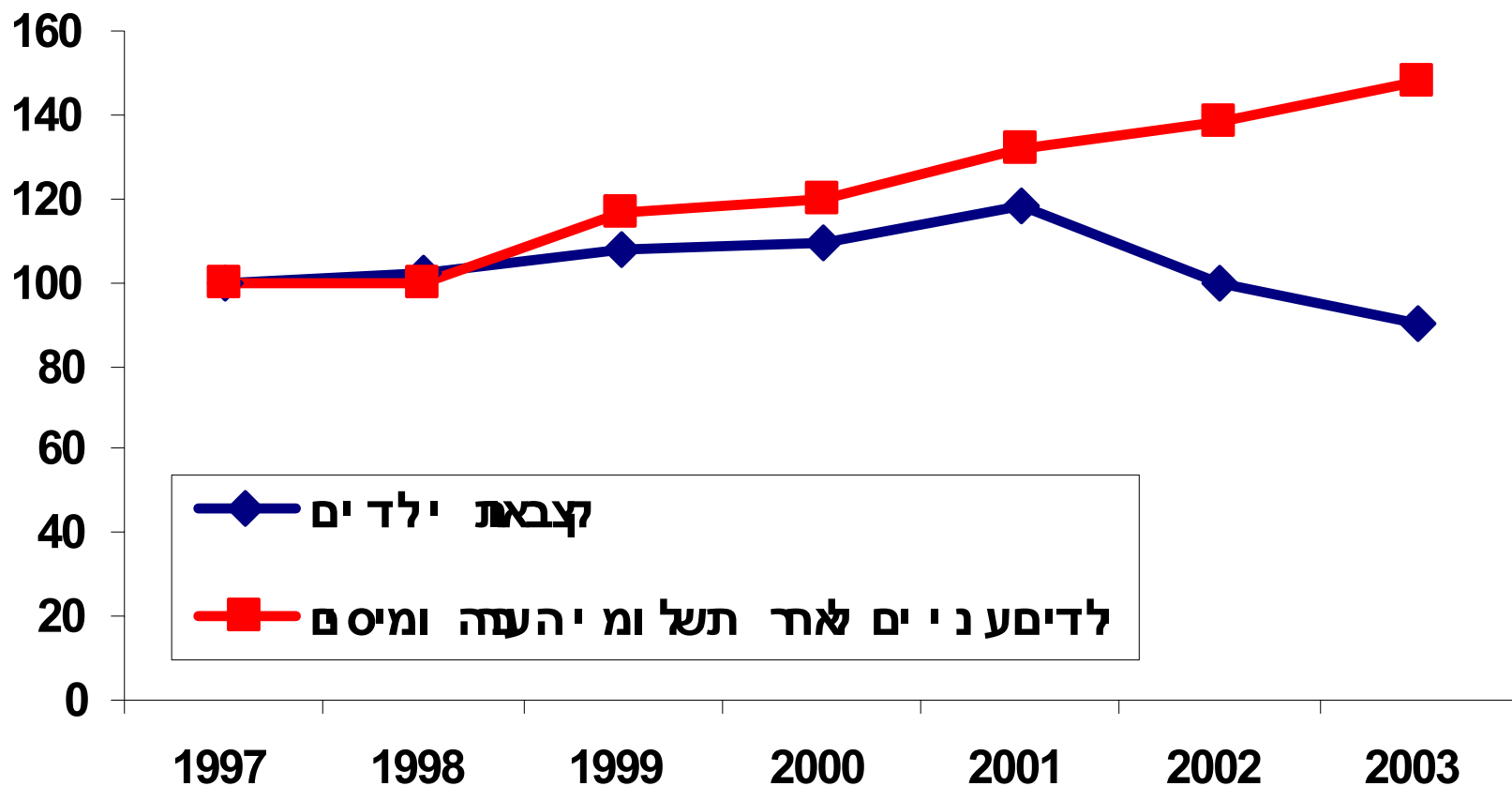

תשלומי קצבת ילדים יורדים מספר הילדים הענייים עולה

- בעוד שמספר הילדים המצויים מתחת לקו העוני גדל, תשלומי קצבת ילדים באמצעות המוסד לביטוח לאומי קטנים.
- ואפשר לנסח זאת גם בסדר הפוך: בעוד שתשלומי קצבת ילדים קטנים, מספר הילדים מתחת לקו העוני גדל.

תשלומי קצבת ילדים יורדים מספר הילדים העניים עולה

ממודד, 100=1997

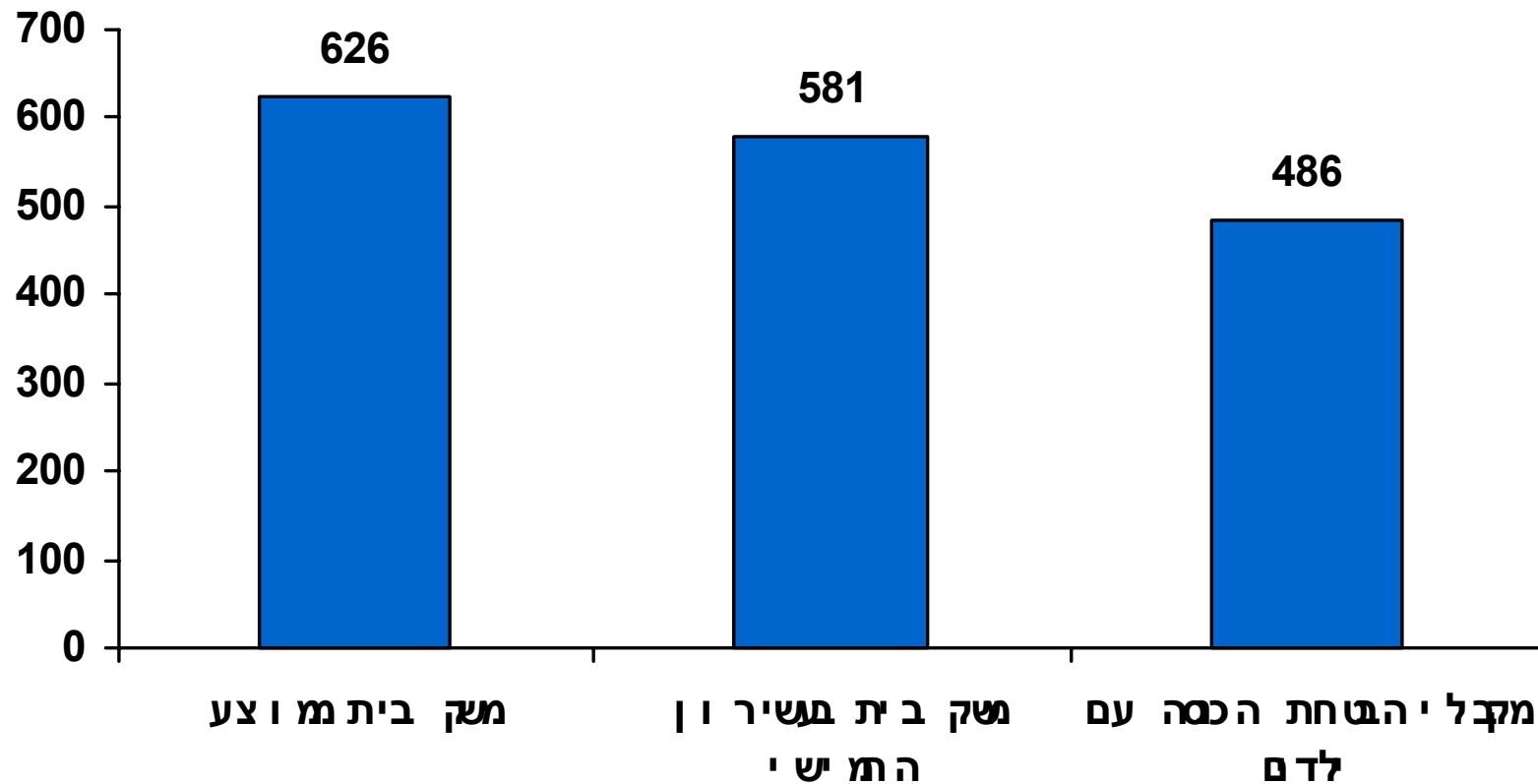
מקבלי הבטחת הכנסה

- הפגיעה החמורה ביותר בשנתיים האחרונות היתה במשפחות מעוטות משאבים שמקבלות קצבת הבטחת הכנסה. לפי אומדן של המוסד לביטוח לאומי, משפחות אלה הפסידו כ-30%.
- מרכז אדוה השווה את ההוצאה לנפש על סעיפי תצרוכת שונים, של משקי בית המקבלים הבטחת הכנסה, לעומת משק בית ממוצע ומשק בית בעשירון החמישי.
- מתוך כלל התוצאות, בחרנו להציג את ההוצאה לנפש על מזון, חינוך ובריאות.
- הנתונים מתייחסים לשנת 2001. הקיצוצים נעשו בשנת 2002 ו-2003. לאור הנתונים המוצגים להלן, לא ברור במה יוכלו משקי בית המקבלים קצבת הבטחת הכנסה לקצץ.

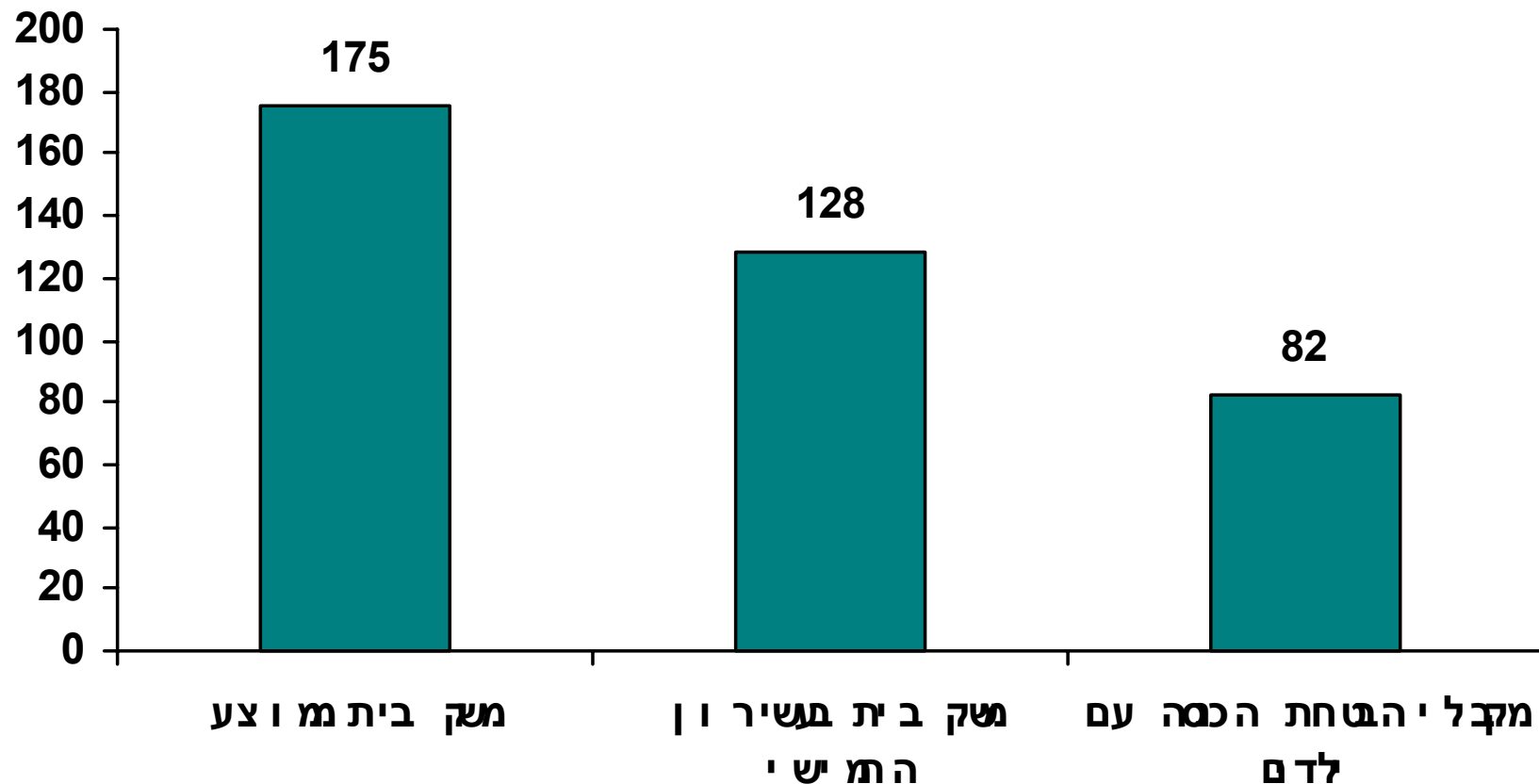
מקבלי הבטחת הכנסה:

ממה הם יקצו 30%?

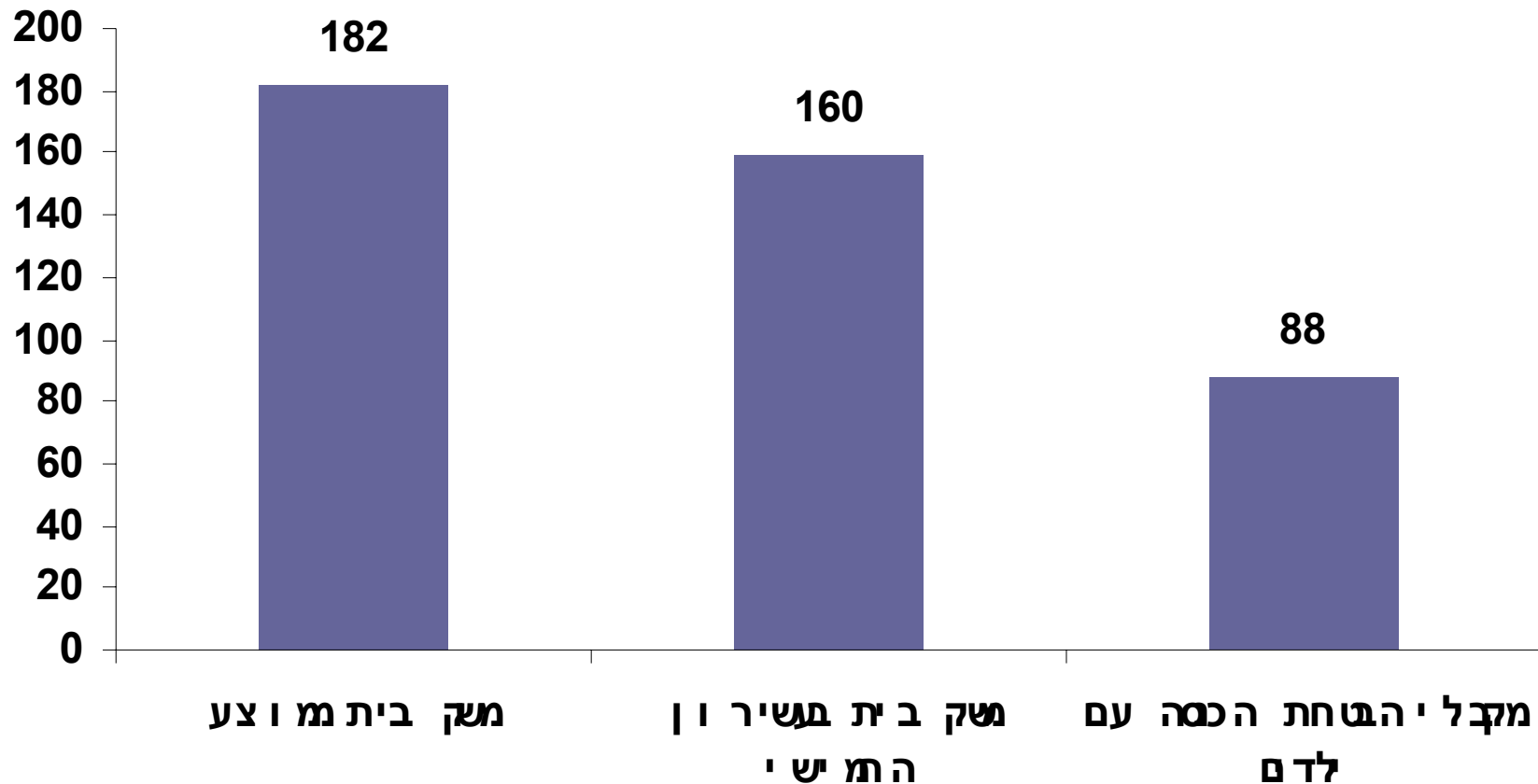
הוצאה על מזון לנפש סטנדרטית לפי סוג משק בית 2001, בש"ח

הוצאה על חינוך לנפש סטנדרטית לפי סוג משק בית 2001, בש"ח

הוצאה על בריאות לנפש סטנדרטית לפי סוג משק בית בש"ח, 2001

מי מרוויח, מי מפסיד?

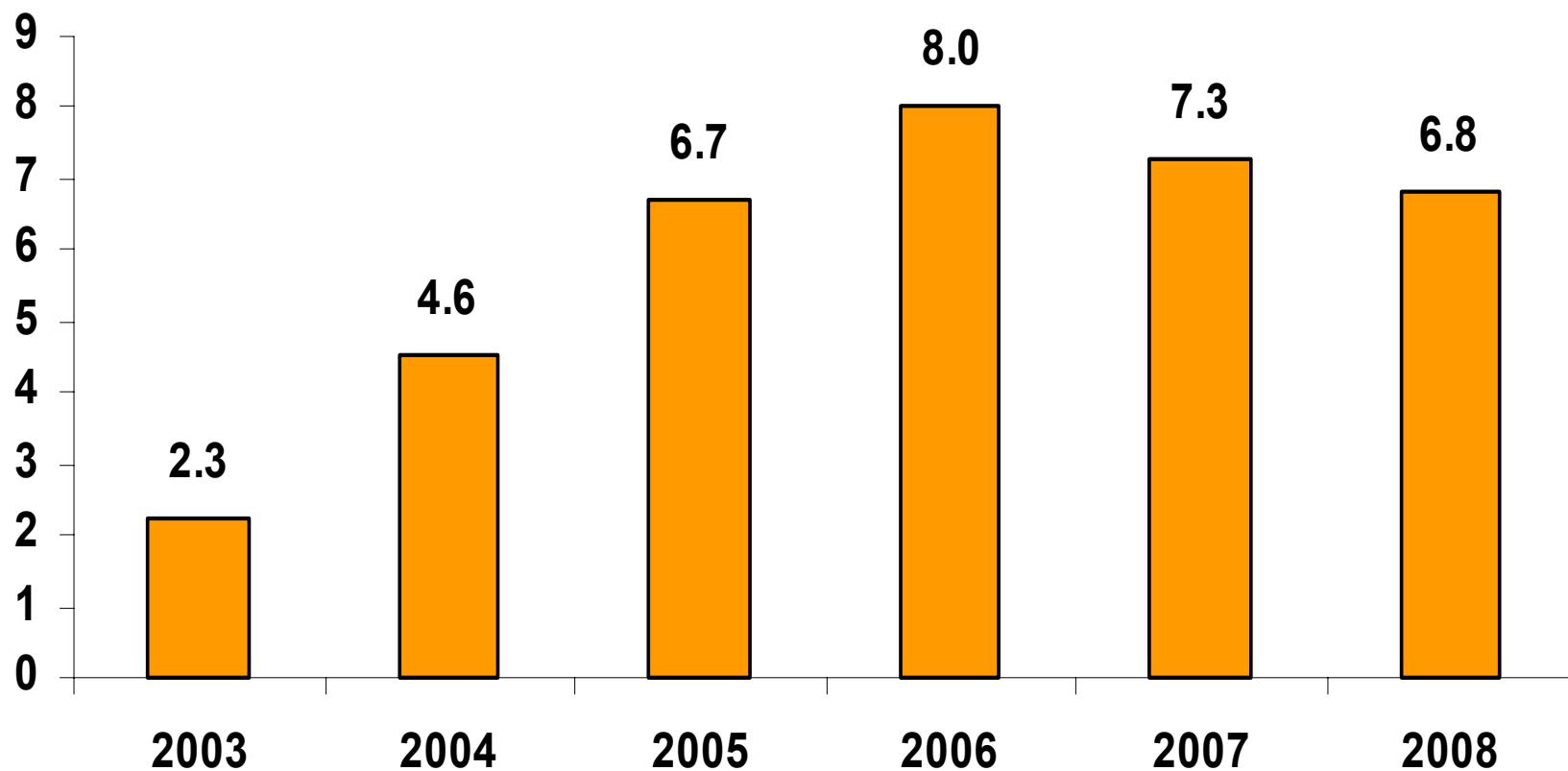
העשירים מרוויחים, המדינה מפסידה

- דווקא בשעה של קיצוצים הפוגעים כמעט בכל תחום ותחום של החיים הציבוריים בישראל, ומובילים לירידה ברמת החיים וברמת השירותים עבור מרבית הישראלים, מצאה הממשלה לנכון להנהיג רפורמה במס, שעיקר הנהנים ממנה יהיו שכירים בעשירון העליון. שכירים בעלי משכורת של 25,000 ₪ ומעלה יקבלו, עם השלמת הרפורמה, תוספת נטו של 2,000 ₪ ומעלה.
- מחקר של בנק ישראל מציג חישוב של מר אבי לבון ממינהל הכנסות המדינה, של המשמעות התקציבית של הנהגת הרפורמה במס, עבור השנים הקרובות.
- הנתונים מעלים בבירור כי אילו נדחתה הרפורמה לימים טובים יותר, ניתן היה למנוע חלק מן הקיצוצים התקציביים.

העשירים מרוויחים, המדינה מפסידה

הפסד ההכנסות בשל הרפורמה במס

מיליארדי ש"ח, מחירי 2003

העשירים מתעשרים:

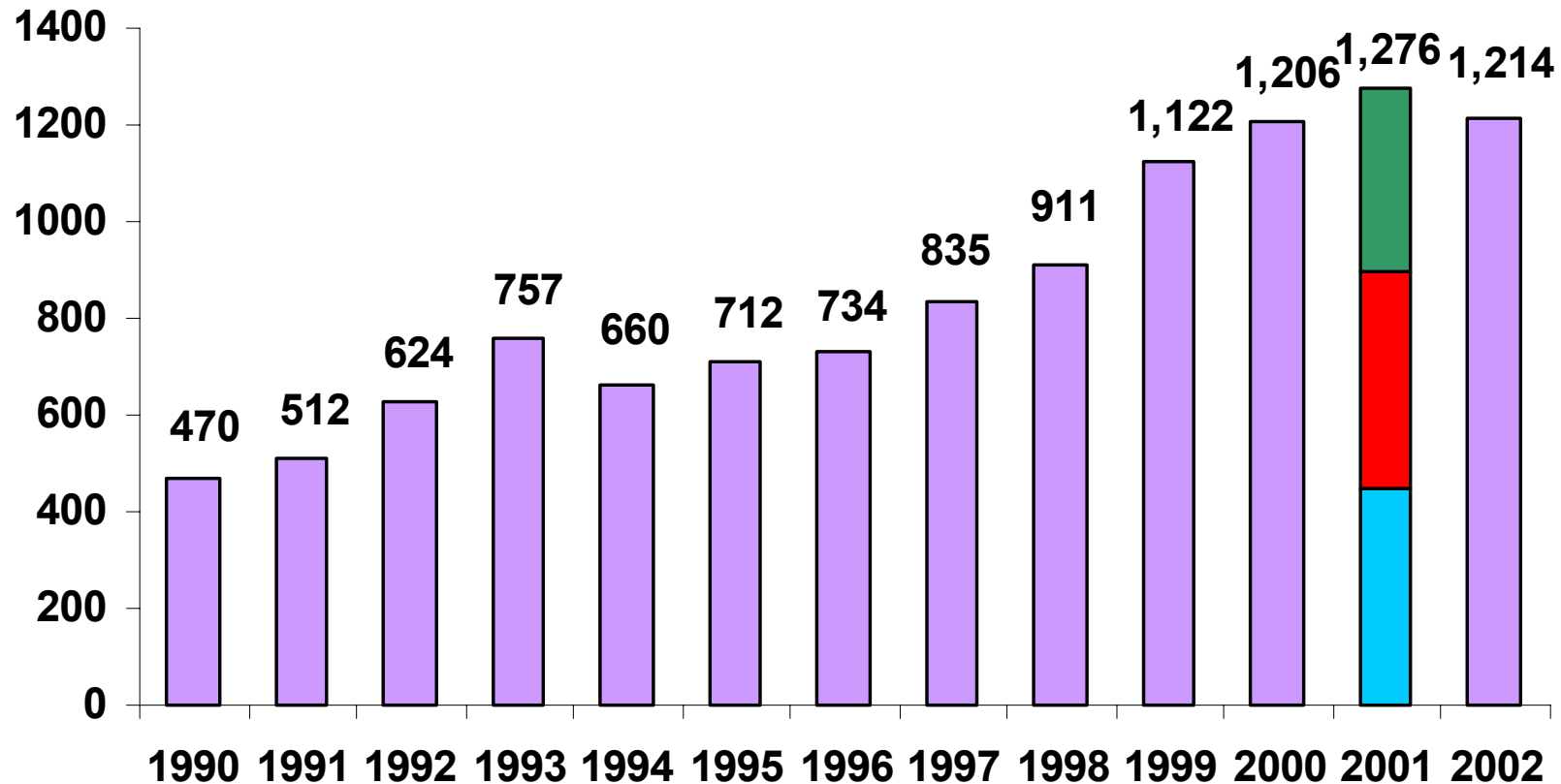
הגידול בנכסים הפיננסיים בידי "הציבור"

- המדיניות התקציבית מתבצעת באצטלא של "כולנו יחד" ו"על כולנו להדק את החגורה". בפועל, בעוד שמספר העניים גדל ושכבת הביניים נשחקת, הרי שהעושר, המוחזק בידי מעטים, גדל.
- בנק ישראל מציג מדי שנה נתונים על "הנכסים הפיננסיים שבידי הציבור". רוב הציבור אינו מחזיק בנכסים פיננסיים, או שהוא מחזיק במעט. מרבית הנכסים הפיננסיים מוחזקים בידי מיעוט. הנתונים שבתרשים מראים כי במהלך העשור האחרון, העושר שבידי מעטים גדל פי שלושה.
- על שיעור הנכסים הפיננסיים שבידי המיעוט ניסה להתחקות הכלכלן ד"ר מומי דהן. כיוון שבישראל אין נתונים שכאלה, הניח ד"ר דהן כי התפלגות הנכסים בישראל דומה לזו שבארצות הברית. על בסיס הנחה זו הוא העלה כי ב-2001 החזיק העשירון העליון בכ-70% מן הנכסים הפיננסיים, והמאון העליון (האחוז העשיר ביותר) החזיק בכ-35% מהם.
- בתרשים: החלק התכלת מייצג את חלקו של המאון העליון; החלק התכלת והאדום הוא חלקו של העשירון העליון. החלק של תשעת העשירונים התחתונים הוא החלק הירוק.

העשירים מתעשרים

הגידול בנכסים הפיננסים בידי "הציבור"

מיליוני ₪, מחירי 2002

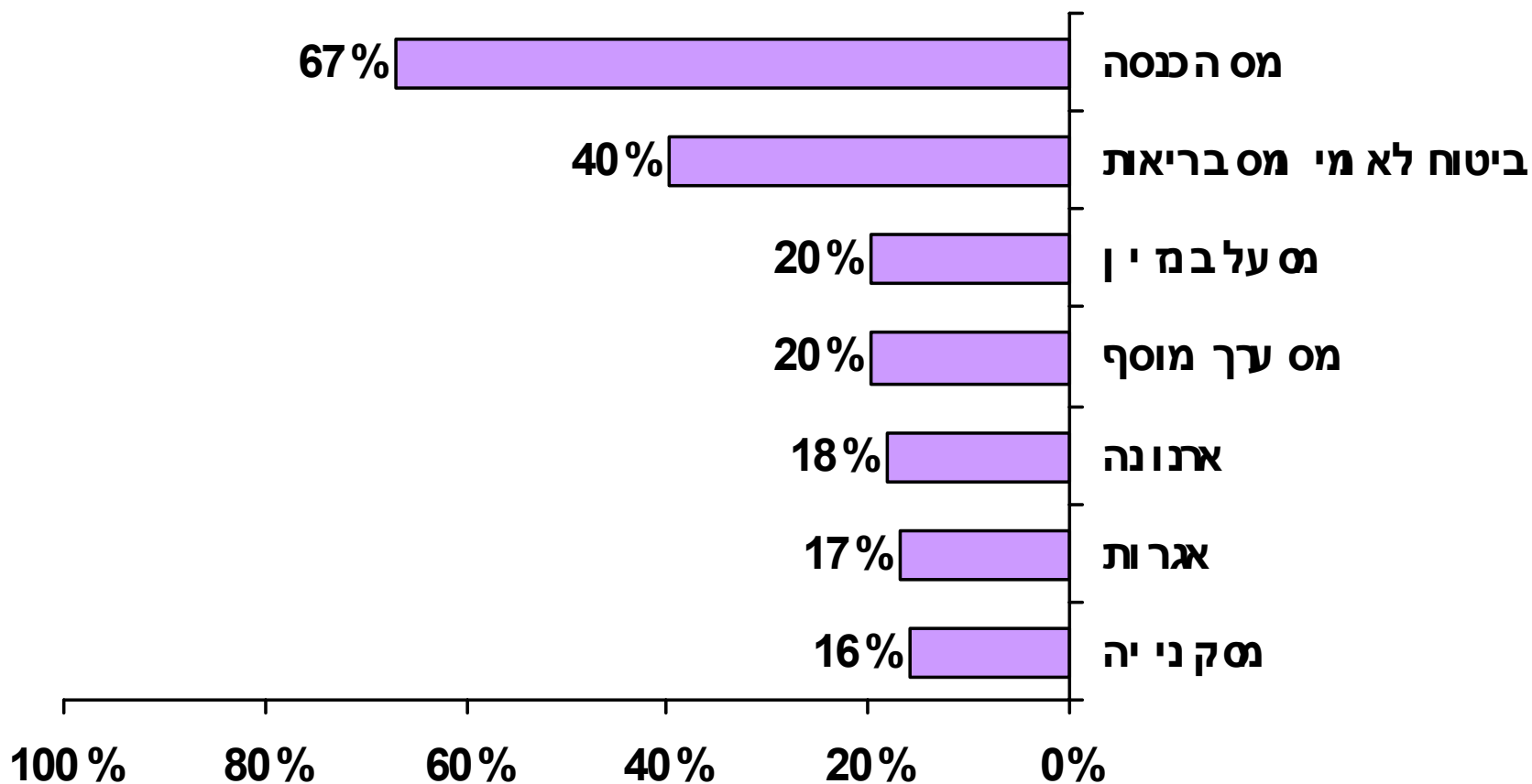

העשירון העליון משלם 90% מהמסים? לא!

- שר האוצר בנימין נתניהו טוען כי העשירון העליון משלם 90% ממס ההכנסה בישראל. נתון זה משמש בידי האוצר כדי להצדיק שני מהלכים: האחד, הורדת מס הכנסה, והשני, קיצוץ מגנון המדינה והשירותים החברתיים, בטענה שאלה הם בבחינת "נטל" הנישא על גבו של העשירון העליון.
- הנתונים מציגים תמונה שונה. בדיקה שערך מרכז אדוה מעלה כי העשירון העליון משלם 67% ממס ההכנסה. זהו אמנם שיעור גבוה (אף כי נמוך מ-90%) – אך יש לזכור כי העשירון העליון מחזיק בחלק גדול מעוגת ההכנסות בישראל (30%) (על פי סקר הכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה), ובחלק גדול מן הנכסים הפיננסיים בישראל.
- לא פחות חשוב – התמונה ולפיה רק העשירון העליון משלם מסים בישראל פשוט אינה נכונה. ישראלים מכל השכבות משלמים דמי ביטוח לאומי ומס בריאות, מס ערך מוסף, מס על בנזין, ארנונה, אגרות ומס קנייה ועוד.
- הערה: נתוני מע"מ אינם כוללים מע"מ על סעיפי חסכון.

העשירון העליון משלם 90% מהמסים? לא!

אומדן חלקו של העשירון העליון במסים השונים, 2001

אלטרנטיבות

- הקיצוצים התקציביים נעשו שוב ושוב בנימוק של "אין ברירה".
- זה לא נכון. להלן כמה צעדים שיש בהם כדי לאפשר מדיניות תקציבית שונה.

אלטרנטיבות

- התאמת תקציב הביטחון למצב הגיאוגרפי-פוליטי החדש
- דחיית הורדת המס על עבודה
- העלאת המס על ההון לפי המלצת בן-בסט
- הפסקת השקעת היתר בהתנחלויות
- קיצוץ שכר בכירי שירות המדינה ומערכת הביטחון
- ביטול שיפוי המעסיקים
- ביטול הוצאות היתר על גדר ההפרדה

מקורות

1. שישה קיצוצים בתוך שנתיים - מרכז אדוה, *שנתיים שחורות*, נובמבר 2003 (בדפוס).
2. האיש השמן ממשיך להשמין - משרד האוצר, *עיקרי התקציב*, שנים שונות.
3. השומן הוא בביטחון ולא בחברה - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, *עיקרי התקציב*, שנים שונות.
4. תקציב פחות שקוף מבעבר - משרד האוצר, *עיקרי התקציב*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב משרד התחבורה*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב ודברי הסבר לשנת הכספים 2004*, המשרד לאיכות הסביבה, אוקטובר 2003.
5. השלכות השחיקה של תקציב הבריאות - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, החשב הכללי, *דין וחשבון כספי*, שנים שונות; ויטקובסקי, אברמזון, כנעני ושות', *דו"ח על פעילות קופות החולים לשנת 1998*, עמ' 33-34; ויטקובסקי, אברמזון, כנעני ושות', *דו"ח על פעילות קופות החולים לשנת 1999*, עמ' 28; ויטקובסקי, אברמזון, כנעני ושות', *דו"ח השוואתי על פעילות קופות החולים לשנת 2001*, עמ' 11 ועמ' 24; חבושה, שיף, *דו"ח השוואתי על פעילות קופות החולים לשנת 2002*, אוקטובר 2002; הגב' נאוה ברנר מגף חשבונות לאומיים בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. *דו"ח הממונה על שוק ההון*, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר לשנת 2000, עמ' 210; *דו"ח הממונה על שוק ההון*, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר לשנת 2002, פרק 7, עמ' 21.
6. עלות סל הבריאות לנפש מתוקנת - נתונים שנמסרו על-ידי האגף לכלכלת בריאות, משרד הבריאות.
7. משרד החינוך, שעות תקן - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, החשב הכללי, *דין וחשבון כספי*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב משרד החינוך*, שנים שונות.
8. שחיקת הסיוע בדירור - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, *הצעת תקציב משרד הבינוי והשיכון*, שנים שונות.
9. שיעור ביצוע הלוואות לרכישת דירה - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, *הצעת תקציב משרד הבינוי והשיכון*, שנים שונות.
10. "שילכו לעבוד" - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, *הוראות תקציב משרד העבודה והרווחה*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב ודברי הסבר לשנת הכספים 2004*, משרד הרווחה והתעסוקה, אוקטובר 2003.
11. תקציב המשרד לאיכות הסביבה - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, *עיקרי התקציב*, שנים שונות.
12. המשרד לאיכות הסביבה - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, *הצעת תקציב המשרד לאיכות הסביבה*, שנים שונות.
13. תקציב התרבות - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, *הוראות תקציב משרד החינוך, התרבות והספורט*, שנים שונות; משרד האוצר, *הוראות תקציב משרד החינוך*, שנים שונות; משרד האוצר, *הוראות תקציב משרד המדע התרבות והספורט*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב ודברי הסבר לשנת הכספים 2004*, משרד החינוך התרבות והספורט, אוקטובר 2003.

מקורות - המשך

14. פחות להשכלה, פחות למחקר - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, הצעת תקציב ההשכלה הגבוהה, שנים שונות; משרד האוצר, הצעת תקציב ודברי הסבר לשנת הכספים 2004, משרד התעשייה, מסחר ותעסוקה, אוקטובר 2003.
15. תקציב הפיתוח לחינוך ובריאות - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, עיקרי התקציב, שנים שונות.
16. המימון הממשלתי של כביש חוצה ישראל - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, הוראות תקציב משרד התחבורה, שנים שונות; משרד האוצר, הצעת תקציב ודברי הסבר לשנת הכספים 2004, משרד התחבורה, אוקטובר 2003.
17. תקציב לרשויות מקומיות - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, עיקרי התקציב, שנים שונות.
18. מקורות תקבולי המוסד לביטוח לאומי - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, עיקרי התקציב, שנים שונות; המוסד לביטוח לאומי, תקציב תפעולי, שנים שונות; נתונים שנמסרו ממינהל המחקר והתכנון של המוסד לביטוח לאומי; משרד האוצר, הצעת תקציב משרד העבודה והרווחה, שנים שונות.
19. תשלומי דמי אבטלה ומספר בלתי מועסקים - עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות; הודעות לעיתונות מאתר האינטרנט של הלמ"ס; המוסד לביטוח לאומי, תקציב תפעולי, שנים שונות; המוסד לביטוח לאומי, ממדי העוני ואי-השוויון בהתחלקות ההכנסות במשק, ממצאים עיקריים, שנים שונות; נתונים שהתקבלו מהמוסד לביטוח לאומי.
20. תשלומי קצבת ילדים - עיבוד של מרכז אדוה מתוך המוסד לביטוח לאומי, ממדי העוני ואי-השוויון בהתחלקות ההכנסות במשק, ממצאים עיקריים, שנים שונות; המוסד לביטוח לאומי, תקציב תפעולי, שנים שונות; נתונים שהתקבלו מהמוסד לביטוח לאומי.
21. הוצאה על מזון לפי סוג משק הבית - מרכז אדוה, מאבדים אחיזה, יוני 2003.
22. הוצאה על חינוך לפי סוג משק הבית - מרכז אדוה, מאבדים אחיזה, יוני 2003.
23. הוצאה על בריאות לפי סוג משק הבית - מרכז אדוה, מאבדים אחיזה, יוני 2003.
24. העשירים מרוויחים המדינה מפסידה - קובי ברוידא ועדי ברנדר, "השפעות התכנית הכלכלית על תקציב הממשלה בשנים 2003 - 2008", אתר האינטרנט של בנק ישראל.
25. העשירים מתעשרים - עיבוד של מרכז אדוה מתוך בנק ישראל, דין וחשבון שנתי, שנים שונות; הארץ, 15.1.2002.
26. העשירון העליון לא משלם 90% מהמסים - עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, מינהל הכנסות המדינה, דין וחשבון שנתי 2001; הלמ"ס, סקר הוצאות משק הבית 2001; נתונים שהתקבלו מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, גף צריכה.